

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lantarbetstidslag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 31 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 244, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lantarbetstidslag.

Härigenom förordnas som följer:

Lagens tillämpningsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning:

1) å jordbruk jämte därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt å byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring som nu nämnts, allt för såvitt i företaget till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas minst tre arbetare, häri icke inräknad arbetare, som användes till arbete, vilket avses under a)—f) här nedan; samt

2) å trädgårdsskötsel, bedriven såsom självständigt företag, för såvitt däri till arbete för arbetsgivares räkning i regel användes minst en arbetare enligt samma beräkning.

Från lagens tillämpning undantagas:

a) arbete, som utföres under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) kolning i mila;

c) mjölkning, skötsel och upptagning av rotfrukter, dikning, skogsarbete, upptagning av torv samt tillverkning av brännrotv och torvströ, allt i den mån dessa arbeten utföras mot ackordsersättning;

d) husligt arbete;

e) arbete, som bedrivs av staten; samt

f) arbete, varå arbetstidslagen för detaljhandeln äger tillämpning.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas:

a) medlem av arbetsgivarens familj;

- b) lantbruksinspektör eller annan befattningshavare i överordnad ställning; eller
 c) bokhållare eller annat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycket förmäles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt, och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning än som i första stycket avses har arbetsrådet att på begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

Ordinarie arbetstid.

4 §.

1 mom. Till arbete, som avses i 1 § första stycket under 1), må arbetsgivare icke använda arbetare under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för arbetsvecka

under januari, februari och december 41 timmar,
 under mars, oktober och november 46 timmar samt
 under tiden april—september 54 timmar.

Från vad sålunda stadgats skola gälla följande undantag:

a) För varje brukningsdel må en arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (*arbetare med blandat arbete*), utöver den i första stycket angivna tiden för arbetsvecka användas till djurskötsel under januari, februari och december högst 12 timmar för två arbetsveckor i följd samt under mars, oktober och november högst 10 timmar för samma tid.

Vad nu sagts gälle ock den, som ersätter arbetare med blandat arbete under ledighet.

b) För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (*djurskötare*), må arbetstiden icke överstiga för dygn nio timmar och för två arbetsveckor i följd 108 timmar.

För att ersätta djurskötare under ledighet må annan arbetare användas till djurskötsel utöver den i första stycket angivna tiden för arbetsvecka, dock att den sammanlagda arbetstiden icke må överstiga 54 timmar för arbetsvecka.

2 mom. Till arbete, som avses i 1 § första stycket under 2), må arbetsgivare icke använda arbetare under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för arbetsvecka

antingen 48 timmar

eller ock under januari, februari, november och december 42 timmar, under mars och oktober 45 timmar samt under tiden april—september 53 timmar.

3 mom. Med arbetsvecka förstås i fall, som avses i 1 mom., tiden från och med måndag till och med söndag samt i fall, som avses i 2 mom., tiden från och med fredag till och med torsdag. Vad i 1 mom. föreskrivits beträffande två arbetsveckor i följd skall gälla för perioder om två arbetsveckor, räknade från första måndagen i november månad varje år.

För viss månad given föreskrift om arbetstid skall tillämpas under arbetsvecka eller tvåveckorsperiod, som nyss sagts, vars första dag infaller under månaden.

5 §.

1 mom. Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva, att den i 4 § angivna arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs.

2 mom. Finnes i visst fall av särskilda skäl påkallat, att arbetstiden utsträcker längre än i 4 § sägs, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

3 mom. Undantag från de i 4 § angivna begränsningarna må ock av arbetsrådet medgivas, då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetare, som skulle beröras av undantaget, finner detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas.

Arbete å övertid.

6 §.

1 mom. Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må arbetare, i den mån så är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete å övertid. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid, utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

Anmälan eller ansökan, varom här är sagt, må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till allmänna posten.

2 mom. Arbetare må utan sådan anmälan eller ansökan, som i 1 mom. sägs, användas till arbete å övertid, som föranledes av födelser, sjukdomsfall eller olycksfall bland djuren.

7 §.

1 mom. Erfordras för driftens ohindrade gång nödvändigtvis att förberedelse- eller avslutningsarbeten utföras före eller efter den allmänna ar-

betstiden eller såvitt angår trädgårdsskötsel att så kallad vakttjänst utföres utom den allmänna arbetstiden, må nödigt antal arbetare därtill användas å övertid under högst sju timmar för arbetsvecka.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § påkallat att för brådskande arbete under sådd eller skörd, för att ersätta arbetare under ledighet eller för att tillgodose annat tillfälligt behov av ökad arbetstid använda arbetare till arbete å övertid, vare därtill berättigad för högst 48 timmar under loppet av fyra arbetsveckor och 200 timmar under en tidrymd av 12 månader i följd.

3 mom. Är ytterligare eftergift av trängande behov påkallad, må sådan, dock för högst 100 timmar under en tidrymd av 12 månader i följd, meddelas av arbetsrådet.

4 mom. I fråga om arbetares skyldighet att utföra arbete, som avses i denna paragraf, gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskommet, men åligger det arbetsgivaren tillse, att icke arbetaren genom användande till dylikt arbete utsättes för överansträngning eller ohälsa.

8 §.

Rörande arbetares användande till arbete å övertid enligt 6 § 1 mom. eller 7 § åligger det arbetsgivaren att senast den första söckendagen i näst därpå följande arbetsvecka eller, därest då icke kan avgöras, huruvida arbetstiden är att hänföra till sådan, som avses i nämnda lagrum, så snart sådant kan bedömas, göra anteckning i särskild journal, upprättad enligt formulär, som fastställes av arbetsrådet. Nämnda myndighet äger dock föreskriva, att anteckning om arbete å övertid får verkställas å annan tid och på annat sätt än nu angivits. I fråga om sådant arbete å övertid, som avses i 7 § 1 mom., är arbetsgivaren icke pliktig att göra dylik anteckning, där övertiden finnes behörigen upptagen å arbetstidsschema, anslaget å arbetsstället och angivande tiden för det dagliga arbetets början och slut.

Arbetare äge rätt att själv eller genom utsedd representant på anfordran erhålla del av övertidsjournalen såvitt honom rör.

Beslut av arbetsrådet enligt 6 § 1 mom. eller 7 § 3 mom. skall biläggas journal eller annan handling, däri anteckning enligt första stycket skall göras, och skall journalen eller handlingen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen eller handlingen från den tid, då sista anteckningen gjordes däri, och beträffande beslutet från detsammas datum.

Allmänna bestämmelser.

9 §.

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i denna lag, utser Konungen för viss tid två med jordbruksförhållanden förtrogna ledamöter. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring

i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetsgivarsammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av ledamöterna utses i enahanda ordning minst två suppleanter, av vilka en bör vara förtrogen med förhållandena inom trädgårds-skötseln.

Vid arbetsrådets behandling av ärende, som avses i denna lag, skola, med iakttagande av vad i 9 § 6 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning stadgas, närvara båda de ledamöter, vilka utsetts i här nämnd ordning, eller för dem utsedda suppleanter. I övrigt skola bestämmelserna i nämnda paragraf i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet.

10 §.

1 mom. Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom visst verksamhetsområde, som i denna lag avses, ense om viss eftergift i något avseende, varom stadgas i 5 § eller 7 § 3 mom., må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande förordna, att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt tillgodonjutas.

2 mom. Skulle tillämpningen av denna lag medföra särskilda svårigheter inom viss del av riket eller ock sådana svårigheter för visst arbete eller företag, att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning.

11 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionen. Därvid skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

12 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, straffes med dagsböter. Var arbetaren under 18 år, vare den, som har vårdnaden om arbetaren, där användandet skett med hans vetskap och vilja, förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 § 1 mom., eller att iakttaga vad enligt 8 § åligger honom, straffes med dagsböter.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 §, straffes med dagsböter ej under fem.

14 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdömstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

15 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av kommun eller hushållningssällskap, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Lag samma vare, där arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

16 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande användande av minderårig eller kvinna till arbete, skall sådan begränsning lända till efter rättelse.

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 juli 1939, vad angår undantagsbestämmelsen i 1 § andra stycket under f), den 1 januari 1940 och i övrigt den 1 november 1939 samt gäller till och med den 31 oktober 1942. Beträffande förseelse mot lagen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfa ra att gälla efter sistnämnda dag.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 325 av herrar *Mannerskantz* och *Bondeson* samt nr 326 av herr *Domö m. fl.* ävensom motionerna i andra kammaren nr 478 av herr *Lundell m. fl.* och nr 479 av herr *Bagge m. fl.*

I motionerna I: 325 och II: 478, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i det genom propositionen framlagda förslaget, att

dels arbetstiden enligt 4 § 1 mom. fastställes för mars och oktober till högst 50 timmar för arbetsvecka och för februari till högst 46 timmar för arbetsvecka,

dels att uttrycket »För varje brukningsdel — — — en arbetare» i 4 § 1 mom. a) ersättes med uttrycket »enstaka arbetare»

och dels »arbetare med blandat arbete» under tiden november—februari utöver för honom eljest gällande arbetstid må användas till djurskötsel högst 12 timmar för två arbetsveckor i följd (därvid förutsättes att arbetstiden för mars och oktober utsträcker till 50 timmar för vecka).

I likalydande motionerna I: 326 och II: 479 har hemställts, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition samt i stället för en tid av tre år antaga

en lag av samma lydelse som lantarbetstidslagen av den 26 juni 1936 i dess ursprungliga lydelse.

Lantarbetstidslagen hade enligt lagen den 26 juni 1936 följande lydelse:

Vi Gustaf, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med riksdagen, funnit gott förordna som följer:

Om lagens tillämpningsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning:

1) å jordbruk jämte därtill hörande binärningar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt å byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binärning som nu nämnts, allt för såvitt i rörelsen till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas flera än fyra arbetare, häri icke inräknad arbetare som användes till arbete vilket avses under a)—d) här nedan, var-
emot hänsyn i här berört hänseende skall tagas till arbetare, som uteslutande eller huvudsakligen användes till arbete med djurskötsel,

2) å trädgårdsskötsel, bedriven såsom självständigt företag, för såvitt i rörelsen till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas flera än fyra arbetare enligt samma beräkning.

Från lagens tillämpning undantagas:

a) arbete som utföres under sådana förhållanden att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över dess anordnande;

b) arbete med skötsel och upptagning av rotfrukter, dikning samt skogsarbete, i den mån dessa arbeten utföras mot ackordsersättning;

c) husligt arbete;

d) arbete som bedrivs av staten;

e) arbete som innefattar djurskötsel.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas medlem av arbetsgivarens familj; samt ej heller lantbruksinspektör eller annan befattningshavare i överordnad ställning, bokhållare eller annat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den vars rätt därav beröres åligger det arbetsrådet att avgöra huruvida visst arbete är att hänföra till sådant varå denna lag äger tillämpning, huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare eller huruvida arbetare, som sysselsättes med djurskötsel, skall, jämlikt vad i 1 § under 1) stadgas, inräknas i det antal arbetare, som där sägs.

År mål som handlägges vid domstol beroende av fråga varom i första stycket förmåles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt, och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning än som i första stycket avses har arbetsrådet att på begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den vars rätt av frågan beröres avgiva utlåtande.

Om ordinarie arbetstid.

4 §.

1 mom. I arbete som avses i 1 § under 1) må arbetsgivare icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för vecka,

om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, 46 timmar,

om första söckendagen i veckan infaller i mars, oktober eller november, 51 timmar och

om första söckendagen i veckan infaller under tiden april—september, 56 timmar;

dock må beträffande högst tolv sådana veckor, som sist nämnts, veckoarbetstiden utsträckas till 58 timmar.

2 mom. I arbete som avses i 1 § under 2) må arbetsgivare icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för två veckor i följd 106 timmar eller ock vad angår veckor, vilkas första söckendag infaller under tiden april—september, 112 timmar, därest arbetstiden under året i övrigt begränsas till högst 100 timmar för två veckor i följd.

5 §.

1 mom. Därest den längsta arbetstid, som jämlikt 4 § 1 mom. eller endera bestämmelsen i 2 mom. av samma paragraf må uttagas under veckor, vilkas första söckendag infaller i februari eller mars, å någon ort eller i något företag skulle finnas icke vara tillfyllest, må arbetsgivare under högst tre perioder, vardera perioden omfattande två veckor, förlänga denna arbetstid med $2\frac{1}{2}$ eller 5 timmar i veckan under förutsättning att motsvarande förkortning av arbetstiden ägt rum under de veckor, vilkas första söckendag infallit i november eller december året förut.

2 mom. Finnes i annat fall av synnerliga skäl påkallat att arbetstiden anordnas på annat sätt eller utsträcket längre, för år räknat, är i 4 § sägs, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

3 mom. Undantag från de i 4 § angivna begränsningarna må ock av arbetsrådet medgivas, då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår att det stora flertalet av de arbetare som skulle beröras av undantaget finner detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas.

Om arbete utöver ordinarie arbetstid (arbete å övertid).

6 §.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må arbetare, i den mån så är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete å övertid. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

Anmälan eller ansökan varom här är sagt må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till allmänna posten.

7 §.

1 mom. Erfordras för driftens ohindrade gång nödvändigtvis att förberedelse- eller avslutningsarbeten utföras före eller efter den allmänna arbetstiden eller såvitt angår trädgårdsskötsel att vakt-, vattnings- eller andra underhållsarbeten eljest utföras utom den allmänna arbetstiden, må nödigt antal arbetare därtill användas å övertid under högst 7 timmar i veckan.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till arbete å övertid, vare därtill berättigad för högst 48 timmar under loppet av fyra veckor och 200 timmar under en tidrymd av tolv månader i följd.

3 mom. I fråga om arbetares skyldighet att utföra arbete som avses i denna paragraf gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskommet, men åligger det arbetsgivaren att tillse att icke arbetaren genom användande till dylikt arbete utsättes för överansträngning eller ohälsa.

8 §.

Rörande arbetares användande till arbete å övertid enligt 6 eller 7 § åligger det arbetsgivaren att senast den första söckendagen i näst därpå följande kalendervecka eller, därest då icke kan avgöras huruvida arbetstiden är att hänföra till sådan som avses i nämnda lagrum, så snart sådant kan bedömas, göra anteckning i särskild journal, upprättad enligt formulär som fastställs av arbetsrådet. Nämnda myndighet äger dock föreskriva att anteckning om arbete å övertid får verkställas å annan tid och på annat sätt än nu angivits. I fråga om sådant arbete å övertid som avses i 7 § 1 mom. är arbetsgivaren icke pliktig att göra dylik anteckning, där övertiden finnes behörigen upptagen å arbetstidsschema, anslaget å arbetsstället och angivande tiden för det dagliga arbetets början och slut.

Arbetare äge rätt att själv eller genom utsedd representant på anfordran erhålla del av övertidsjournalen såvitt honom rör.

Beslut av arbetsrådet enligt 6 § skall biläggas journal eller annan handling, däri anteckning enligt första stycket skall göras, och skall journalen eller handlingen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen eller handlingen från den tid då sista anteckningen gjordes däri och beträffande beslutet från detsammes datum.

Allmänna bestämmelser.

9 §.

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende som avses i denna lag skola med jordbruksförhållanden förtrogna ledamöter utses av Konungen för viss tid. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter som utsetts efter förslag av arbetsgivar sammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av de sålunda utsedda ledamöterna skola i enahanda ordning utses minst två suppleanter av vilka en bör vara förtrogen med förhållandena inom trädgårdsskötseln. Vid arbetsrådets behandling av ärende som avses i

denna lag skola, med iakttagande av vad i 9 § 6 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning stadgas, närvara båda de ledamöter vilka utsetts i här nämnd ordning eller för dem utsedda suppleanter. I övrigt skola bestämmelserna i nämnda paragraf i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet.

10 §.

1 mom. Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom visst verksamhetsområde som i denna lag avses, ense om viss eftergift som i 5 § sägs, må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande förordna att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt tillgodonjutas.

2 mom. Skulle tillämpningen av denna lag medföra särskilda svårigheter inom viss del av riket eller och sådana svårigheter för visst arbete eller företag att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning.

11 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare. Därvid skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

12 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, straffes med dagsböter. Var arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den som under tid då han är ställd under åtal för förseelse varom i denna paragraf förmåles fortsätter samma förseelse skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits fällas till det ansvar som är bestämt för sådan förseelse.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet som föreskrives i 6 § eller att iakttaga vad enligt 8 § åligger honom, straffes med dagsböter.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning som avses i 8 §, straffes med dagsböter ej under fem.

14 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol där särskild sådan är inrättad men eljest hos poliskammare eller där sådan ej finnes vid allmän domstol.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

15 §.

Beträffande verksamhet som bedrivs av kommun eller hushållningssällskap skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndare.

Lag samma vare där arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

16 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande användande av minderårig eller kvinna till arbete, skall sådan begränsning lända till efter rättelse.

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 juli 1936 och i övrigt den 1 november 1936 samt gäller till och med den 31 oktober 1939. Beträffande sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse som avses i 12 eller 13 § skall dock vad i lagen är stadgat fortfarande att gälla efter sistnämnda dag.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda lagförslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

För den nu gällande lantarbetstidslagen av den 26 juni 1936 (SFS 1936: 333 med ändringar 1937: 399) utlöper giltighetstiden den 31 oktober 1939, varför statsmakterna dessförinnan böra taga ståndpunkt till frågan, huruvida och i vilken form lagen skall förnyas.

Till utredning av hithörande frågor har Kungl. Maj:t den 21 juli 1938 uppdragit åt arbetsrådet att inkomma med dels en allmän redogörelse för lantarbetstidslagens verkningar, dels en redogörelse för den omfattning, i vilken arbetsrådets rätt enligt lagen att medgiva dispens från dess bestämmelser kommit till användning, dels uppgift huruvida och eventuellt i vilken omfattning dispensmöjligheter, som för närvarande icke funnes, enligt arbetsrådets åsikt kunde hava varit lämpliga, dels ock förslag till de ändringar av lagens nuvarande bestämmelser, vilka arbetsrådet i nyss angivna eller andra avseenden med hänsyn till dittills vunnen erfarenhet ansåge böra vidtagas i samband med att åt lagen gäves fortsatt giltighet efter den 31 oktober 1939.

Till fullgörande av det sålunda meddelade uppdraget har arbetsrådet med skrivelse den 11 oktober 1938 avlämnat de begärda redogörelserna samt uppgift rörande de avseenden, i fråga om vilka arbetsrådet funnit behov av utökade dispensmöjligheter föreligga, ävensom förslag till de lagändringar, vilka arbetsrådet ansett böra vidtagas, sammanfattade med övriga erforderliga bestämmelser i ett förslag till reviderad lantarbetstidslag.

För ytterligare utredning i frågan har därefter, med Kungl. Maj:ts bemyndigande, dåvarande chefen för socialdepartementet den 17 november 1938 tillkallat nio sakkunniga¹ med uppdrag att på grundval av arbetsrådets

¹ Till sakkunniga utsågos generaldirektören Konrad Persson, ordförande, ledamöterna av riksdagens första kammare friherre Carl Beck-Friis å Harg, lantbrukaren Elof Andersson i Fältenborg och lantbrukaren Axel Löfvander i Södra Sallerup, ledamöterna av riksdagens andra kammare småbrukaren Allan Andersson i Tungelsta, lantbrukaren C. G. Närlinge, lantarbetaren Gustaf Larsson i Julita och lantarbetaren A. L. Johansson i Djursnäs samt andre ordföranden i landsorganisationen i Sverige Gunnar Andersson.

utredning och med tillgodogörande av egna erfarenheter undersöka, huruvida och eventuellt i vad mån ändringar borde vidtagas i de rättsregler, som gällande lantarbetstidslag innehåller, ävensom framlägga de förslag, till vilka denna undersökning kunde föranleda.

De sakkunniga hava därefter med skrivelse den 11 januari 1939 inkommit med förslag till ny lantarbetstidslag jämte motiv. Förslaget med motiv har såsom bilaga (*Bilaga B*) fogats till förevarande proposition.

Över sakkunnigförslaget hava yttranden avgivits av vissa myndigheter och sammanslutningar, varefter inom socialdepartementet upprättats förslag till lantarbetstidslag, vilket innefattar allenast smärre avvikelser från de sakkunnigas förslag.

Det första förslaget till arbetstidslagstiftning för jordbruket och trädgårdsskötseln framlades år 1935 av den s. k. *lantarbetstidsutredningen* (statens offentliga utredningar 1935: 48). Proposition i ämnet förelades 1936 års riksdag (prop. nr 230), varvid föreslogs en betydligt längre gående arbetstidsbegränsning än vad lantarbetstidsutredningens majoritet föreslagit. Förslaget underkastades under riksdagsbehandlingen genomgripande förändringar (andra lagutsk. utl. nr 52), och den därpå av riksdagen antagna lantarbetstidslagen (SFS 1936: 333) anslöt sig i väsentliga stycken till lantarbetstidsutredningens majoritetsförslag.

Lantarbetstidslagen i 1936 års lydelse omfattade endast företag, i vilka i regel användes flera än fyra arbetare. Bland arbeten, som voro helt undantagna från lagens tillämpning, märktes framför allt djurskötseln. Arbets-tiden för vecka begränsades för jordbrukets del under olika delar av året till 46 à 58 timmar, i genomsnitt till omkring $52\frac{3}{4}$ timmar, och för trädgårdsskötseln till i genomsnitt 53 timmar. För att tillgodose växlande arbetstidsbehov på olika orter föreskrevs rätt till överflyttning av arbetstid från november—december till februari—mars. Dispens från lagens regler kunde medgivnas av arbetsrådet efter samtycke av de därav berörda arbetarna, eljest på synnerliga skäl. Övertid fick uttagas dels särskilt vid olyckshändelser och liknande, dels för nödvändiga förberedelsearbeten m. m. intill sju timmar i veckan, dels ock eljest intill 48 timmar under fyra veckor och 200 timmar under 12 månader i följd.

I proposition till 1937 års riksdag (prop. nr 94) föreslogos betydande skärpningar i lagen, närmast anknyttande till 1936 års proposition. Förslagen godtogos i huvudsak av riksdagen (andra lagutsk. utl. nr 48; SFS 1937: 399).

Efter 1937 års ändringar omfattar lantarbetstidslagen alla jordbruksföretag, vilka i regel sysselsätta minst tre arbetare, samt trädgårdsföretag, vid vilka i regel användes minst en arbetare. Djurskötsel med undantag för mjölkning på ackord inbegripes under lagen. Veckoarbetstiden har begränsats inom jordbruket till 41 à 54 timmar under olika årstider, i genomsnitt till $48\frac{3}{4}$ timmar, beträffande djurskötsel dock i genomsnitt 54 timmar (108 timmar för 2 veckor), samt för trädgårdsskötseln till i genomsnitt 48 timmar (för tvåveckorsperioder alternativt 96 timmar under hela året eller 86

timmar under vinterhalvåret och 106 timmar under sommarhalvåret). Möjligheten till överflyttning av arbetstid från hösten till våren finnes icke längre, men i gengäld må dispens, som innefattar endast en omgruppering av arbetstid under året, medgivnas av arbetsrådet så snart »skäl därtill äro». Det för 12 månader tillåtna antalet övertidstimmar har ökats till 260.

Frågan om ändring av lantarbetstidslagens bestämmelser har även vid 1938 års riksdag varit föremål för uppmärksamhet. I likalydande motioner av herr Domö m. fl. och herr Bagge m. fl. (I: 178 och II: 288) hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära allsidig utredning av frågan om lantarbetstidslagens revidering. Motionärerna erinrade bland annat om lagens i 1 § givna föreskrift om att från lagens tillämpning undantoges vissa ackordsarbeten, därav skogsarbete och dikning endast i den mån desamma utfördes av tillfälligt anställda arbetare, och anförde, att denna åtskillnad mellan fast och tillfälligt anställda ledde till synnerligen otillfredsställande konsekvenser. Vidare anfördes, att lagens bestämmelser om arbetstid för djurskötsel vore praktiskt olämpliga och otillräckliga, enär dels den särskilda regeln för djurskötsel inskränkts att gälla dem, som uteslutande sysslade med sådant arbete, och dels en särskild regel vore behöflig för en i praktiken förekommande kategori arbetare med både djurskötsel och annat arbete till uppgift.

Andra lagutskottet infortrade över motionerna vissa *yttranden* (tryckta som bilagor till andra lagutsk. utl. nr 49). Arbetsrådet anförde därvid, att tiden ännu icke kunde anses vara inne för en så genomgripande revision, som motionärerna syntes åsyfta, varemot en viss överarbetning av lagtexten sannolikt borde ske i samband med lagens prolongation. Svenska lantarbetstidsgivareföreningen tillstyrkte motionärernas hemställan och framhöll vissa särskilda önskemål med avseende å lagens behandling av djurskötseln. Utom de av motionärerna i detta hänseende nämnda önskemålen föreslog föreningen möjlighet att räkna arbetstiden för djurskötare i perioder om sex veckor ävensom att skötsel av dragare skulle undantagas från lagens tillämpning, i den mån densamma icke ombesörjdes av särskilda djurskötare. Svenska lantarbetareförbundet fann, utan att vilja biträda motionärernas synpunkter, intet vara att erinra mot en utredning i ämnet.

Andra lagutskottet yttrade, att utskottet icke ansåge tiden vara inne för den i motionerna ifrågasatta utredningen. I vissa hänseenden borde emellertid sådana erfarenheter av lagstiftningen hava vunnits, bland annat i fråga om arbetare, som i regel användes till både djurskötsel och annat arbete, att det kunde upptagas till övervägande, om icke lagen, utan att dess grunder rubbades, kunde bringas i bättre överensstämmelse med vad som befunnits praktiskt och lämpligt. Emellertid kunde förslag till ny lantarbetstidslag förväntas till 1939 års riksdag. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t vid utarbetandet av förslag i ämnet uppmärksammade vunna erfarenheter och föresloge därav påkallade jämkningar. På grund härav funne utskottet icke skäl föreslå någon framställning till Kungl. Maj:t. — Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Under förarbetena till det nu framlagda lagförslaget hava gjorts vissa allmänna uttalanden om lantarbetstidslagens verkningar, beträffande vilkas innehåll utskottet får hänvisa till sid. 11 i propositionen.

Arbetsrådet har enligt egen uppgift under tiden den 1 november 1937 (då den reviderade lantarbetstidslagen trädde i kraft) — den 31 augusti 1938 handlagt omkring 1,200 ansökningar om dispens enligt 5 § 1 mom. i gällande lantarbetstidslag, avseende cirka 4,100 arbetare. Det största antalet, cirka 1,000 ärenden, avsåg fördelning av djurskötares arbetstid på sex veckor i stället för två veckor. Cirka 200 ärenden avsågo överflyttning av arbetstid från en årstid till en annan. Även i fråga om dispenser enligt 5 § 3 mom. har arbetsrådet meddelat vissa statistiska uppgifter. Under lagens första giltighetsår var dispensantalet tämligen ringa. Under de tio första månaderna av andra giltighetsåret, tiden den 1 november 1937— den 31 augusti 1938, hade antalet sprungit upp till nära 1,200 ärenden, avseende cirka 2,250 arbetare. Till ojämförligt största delen, 1,059 ärenden, hade fråga varit om sådan utsträckning av arbetstiden för arbetare med såväl djurskötsel som annat arbete, varom arbetsrådet talat i det föregående. Till största delen hade dispens medgivits på grundval av då gällande kollektivavtal för jordbruket. En mera ingående redogörelse för dispensfrekvensen har lämnats å sid. 11—13 i propositionen.

Korta sammanfattningar av innehållet i de av arbetsrådet och de sakkunniga framlagda förslagen återfinnas å sid. 13—14 i propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Forslund, har beträffande propositionsförslaget i dess helhet anfört följande:

Av de föreliggande uppgifterna om lantarbetstidslagens verkningar och av förslagen till ändringar i densamma synes framgå, att en förnyad lagstiftning i ämnet bör genomföras med bibehållande av den nu gällande lagens huvudgrunder. Det inom departementet i sådant syfte utarbetade förslaget åsyftar endast en ökad anpassning av lagens regler efter de praktiska förhållandenas krav och efter den utformning, som genomförts i rättstillämpning och kollektivavtalspraxis. I allt väsentligt bygger departementsförslaget på de sakkunnigas förslag. Viktigare ändringar föreslås endast beträffande utformningen av den särskilda regeln för arbetare med såväl djurskötsel som annat arbete, där förslaget närmare anknyter till kollektivavtalets utformning, samt beträffande arbetsrådets befogenhet att medgiva övertid vid trängande behov, vilken föreslagits till 100 timmar för 12 månader.

I jämförelse med nu gällande lantarbetstidslag upptager departementsförslaget i 1 §, 4 §, 5 § 2 mom., 7 § och 8 § ändringar av saklig betydelse. I övrigt hava i lagtexten föreslagits en del ändringar av huvudsakligen redaktionell innebörd.

Utskottet.

Den reviderade lantarbetstidslagen har endast en förhållandevis kort tid varit gällande. Med hänsyn därtill har den myndighet, arbetsrådet, som i första hand haft att svara för lagens genomförande i praktiken, funnit sig ännu icke kunna uttala något allmänt omdöme om lagens verkningar. Även enligt utskottets mening bör med ett sådant omdöme få anstå, till dess ytterligare erfarenheter av lagens tillämpning vunnits. Att lagen i sin nuvaran-

de utformning medfört vissa svårigheter framgår emellertid av det stora antal dispensansökningar, som arbetsrådet efter den reviderade lagens ikraftträdande haft att handlägga. Utskottet anser dock, att dessa svårigheter icke äro av den betydighet, att de kunna motivera bifall till yrkandet i motionerna I: 326 och II: 479 om en återgång till lantarbetstidslagen i dess ursprungliga lydelse. Svårigheterna synas utan rubbning av den gällande lagens huvudgrunder kunna avhjälpas genom de jämkningar i lagtexten, som nu föreslagits. Utskottet vill sålunda för sin del med de erinringar, som i det följande göras, ansluta sig till det genom propositionen framlagda lagförslaget.

Utskottet övergår härefter till att under de olika paragraferna verkställa detaljgranskning av nyssnämnda lagförslag. I den mån de särskilda bestämmelserna i förslaget icke i det följande beröras, hava de av utskottet lämnats utan erinran.

1 §.

Förevarande paragraf innehåller de allmänna reglerna om lagens tillämpningsområde. Vidare göras i densamma undantag för vissa slag av arbete. I propositionen hava, jämfört med gällande lantarbetstidslag, föreslagits en del ändringar av undantagsbestämmelserna i 1 §, innebärande bland annat att vissa arbeten, som utföras mot ackordsersättning, skola uttryckligen undantagas i större omfattning än hittills varit fallet. I detta sammanhang har uppmärksamhet ägnats åt spørsmålet, i vad mån en utvidgning av nämnda undantag kan komma att inverka vid beräkningen av det antal arbetare i företaget, som utgör förutsättning för lagens tillämpning å detsamma. En närmare redogörelse för hithörande spørsmål har lämnats å sid. 17—23 i propositionen. Till denna redogörelse får utskottet hänvisa.

Föredragande departementschefen har i propositionen anfört bland annat följande:

Till frågan om inverkan av undantagsbestämmelsernas ändring på lagens tillämplighet med hänsyn till företagens arbetarantal förtjänar framhållas, att denna gränsdragning av tillämpningsområdet beror av flera varierande och stundom svårbedömda förhållanden i fråga om anställningsformer och dylikt, varför densamma till stor del måste överlämnas åt rättstillämpningen. Vid avgöranden härutinnan bör det vara möjligt att i de hänseenden de sakkunniga anfört tillse, att de nu föreslagna utvidgningarna av undantagsbestämmelserna icke utnyttjas i syfte att från lagens tillämpning undandraga ett företag, som nu faller därunder. Det kan även framhållas, att utvidgningarna avse arbeten, vilka till största delen torde vara hänförliga under det redan gällande undantaget under a), ehuru tvekan därom rått i praktiken, då sistnämnda undantagsbestämmelse enligt sin natur är svårtillämpad.

Såsom föredragande departementschefen framhållit avse de nu föreslagna undantagsbestämmelserna arbeten, vilka till största delen torde kunna hänföras under det redan gällande undantaget för arbete, som utföres under så-

Utskottet.

dana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över dess anordnande. Genom de nya bestämmelserna kommer den tvekan, som i praktiken varit rådande på denna punkt, att bli undanröjd, men även vissa utvidgningar av undantagen göras. Av betydelse är bland annat, att vissa ackordsarbeten skola uttryckligen undantagas. oavsett om de utföras av fast eller tillfälligt anställd arbetskraft. Utskottet finner i detta sammanhang angeläget understryka, att tillfälliga dispositioner med avlöningsformen i syfte att inverka på frågan om lagens tillämplighet på visst företag icke få påverka bedömningen härav.

2 §.

I förevarande lagrum i Kungl. Maj:ts förslag göres liksom i motsvarande paragraf i gällande lag undantag vid tillämpningen av lagen för medlem av arbetsgivarens familj, för lantbruksinspektor eller annan befattningshavare i överordnad ställning samt för bokhållare eller annat kontorsbiträde.

Enligt uppgift i ett av *chefen för arbetsrådet John Nordin* år 1938 utgivet arbete, »*Arbetsrådet och lantarbetstidslagen*» har arbetsrådet vid sina avgöranden, huruvida viss arbetstagare skall enligt lantarbetstidslagen anses såsom befattningshavare i överordnad ställning eller såsom arbetare, följt i huvudsak följande riktlinjer.

Såsom befattningshavare i överordnad ställning och därmed undantagna från lagens tillämpning hava ansetts:

1) Förvaltare, inspektor, rättsare, trädgårdsmästare, trädgårdsförman, som icke alls eller endast undantagsvis deltagar i det egentliga jordbruks- eller trädgårdsarbetet.

Dylik befattningshavare har ansetts undantagen från lagtillämpningen jämväl vid de enstaka tillfällena, då han av särskilda anledningar tillfälligt deltagar i det egentliga arbetet.

2) Lantbruks- och trädgårdsbefäl, som regelbundet deltagar i arbetet men därjämte *självständigt* handhar skötseln av jordbruk eller trädgård.

För att en befattningshavare skall anses självständigt sköta en jordbruks- eller trädgårdsrörelse torde enligt utgivarens mening i allmänhet böra fordras, att han äger befogenhet att leda och fördela arbetet, att bestämma när sådd och skörd skall företagas, att verkställa inköp och försäljningar, för vilka redovisningar lämnas endast periodvis o. s. v.

I förevarande sammanhang må erinras, att vid *1937 års riksdag* i motionen II: 438 av herr Sjögren hemställdes, att 2 § i lantarbetstidslagen skulle ändras därhän, att såsom arbetare enligt lagen icke skulle räknas lantbruksinspektor, rättsare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, som hade att leda och fördela arbetet, övervaka dess utförande eller bokföra det samma.

Andra lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen härutinnan godkända utlåtande nr 48 bland annat följande:

I motionen II: 438 har framhållits, att arbetets ledning och fördelning

samt övervakningen av dess utförande ävensom erforderlig journalföring vid åtskilliga medelstora och mindre jordbruk ombesörjas av rättare eller med dem jämställda befattningshavare, vilka deltaga i arbetet i sådan utsträckning, att de på grund av den nu gällande avfattningen av ifrågavarande paragraf icke äro undantagna från lagens tillämpning.

De svårigheter, som möjligen i vissa fall kunna uppstå vid tillämpningen av lantarbetstidslagen för sådana arbetstagare, varom här är fråga, böra enligt utskottets uppfattning icke föranleda en utvidgning av undantagsbestämmelsen i 2 §. Redan i gällande lag finnas vissa stadganden, som äro ägnade att i avsevärd utsträckning tillgodose de i motionerna II: 438 och II: 440 framförda synpunkterna. Utskottet syftar närmast på bestämmelsen i 7 § 1 mom. Om det för driftens ohindrade gång nödvändigtvis erfordras, att förberedelse- eller avslutningsarbeten utföras före eller efter den allmänna arbetstiden, får enligt detta lagrum nödigt antal arbetare användas därtill å övertid under högst sju timmar i veckan. Utskottet förmenar, att exempelvis journalföring och till arbetsledning hörande tillsyningsarbeten före och efter det egentliga arbetet kunna räknas till sådant arbete, varå berörda stadgande är tillämpligt.

Såsom framgår av den här ovan lämnade redogörelsen har arbetsrådet givit en efter förhållandena på nu ifrågavarande arbetsområden väl avpassad tillämpning åt undantaget för befattningshavare i överordnad ställning. Till dylika befattningshavare hava sålunda räknats lantbruks- och trädgårdsbefäl, även om vederbörande regelbundet deltagit i arbetet, dock allenast under förutsättning att han därjämte självständigt handhaft skötseln av jordbruk eller trädgård.

Utskottet.

Utskottet har i förevarande sammanhang även velat erinra om sitt av riksdagen godkända uttalande vid 1937 års riksdag, att exempelvis journalföring och till arbetsledning hörande tillsyningsarbeten före och efter det egentliga arbetet kunna räknas till sådant arbete, varå stadgandet i 7 § 1 mom. är tillämpligt.

4 §.

1 mom. av förevarande paragraf innehåller huvudstadgandet om arbetstiden i jordbruket med binäringar, vilka icke drivas såsom självständiga företag, samt vid byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring som nyss sagts. I det föreslagna stadgandet, som i stort sett överensstämmer med motsvarande bestämmelse i gällande lag, utsäges, att arbetsgivare icke må använda arbetare till arbete, varom nu är fråga, under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för arbetsvecka under januari, februari och december 41 timmar, under mars, oktober och november 46 timmar samt under tiden april—september 54 timmar.

Vidare innehåller 1 mom. i förslaget vissa undantag från huvudregeln. I propositionen har föreslagits bland annat införande i lagen av särskilda bestämmelser rörande arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (arbetare med blandat arbete). Härutinnan skulle gälla, att för varje brukningsdel en sådan arbetare utöver den i huvudregeln angivna tiden för arbetsvecka finge användas till djurskötsel under januari, februari

och december högst 12 timmar för två arbetsveckor i följd samt under mars, oktober och november högst 10 timmar för samma tid. Detsamma skulle gälla den, som ersätter arbetare med blandat arbete under ledighet.

En redogörelse för de överväganden, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag rörande arbetare med blandat arbete, finnes å sid. 25—28 i propositionen. *Föredragande departementschefen* har härom anfört:

Om det praktiska behovet av en särbestämmelse för den här ifrågavarande arbetargruppen med blandat djurskötare- och annat arbete synes meningsskiljaktighet icke råda. Olika åsikter hava hävdats endast i frågorna, i vilken mån arbetstiden för denna grupp borde få utsträckas utöver huvudregeln samt om eventuell begränsning av antalet arbetare vid varje företag, för vilket arbetstiden finge sålunda utsträckas.

I förstnämnda hänseende finner jag lämpligast att, såsom skett i arbetsrådets förslag, nära anknyta till den utformning, varom parterna enats i det nu gällande riksavtalet för jordbruket, alltså för tvåveckorsperioder ett tillägg till huvudregelns arbetstid av 12 timmar under december—februari och 10 timmar under mars, oktober och november. De sakkunnigas förslag, upptagande i detta hänseende 12 timmar under hela vinterhalvåret, synes hava avsett att med minsta möjliga komplicerande av lagens system medgiva inrymmande därunder av kollektivavtalets ifrågavarande särbestämmelse. Ehuru arbetsrådets förslag något mera komplicerar lagtexten, synes detsamma vara att föredraga ur den synpunkt, som enligt vad förut framhållits varit vägledande för departementsförslaget i dess helhet, nämligen att åstadkomma en anpassning av lagen efter rådande praxis.

Den av arbetsrådet påpekade möjligheten — i varje fall utanför kollektivavtalens verkningssområde — av en arbetsfördelning med blandat arbete åt ett onödigt stort antal arbetare torde icke kunna förbises, varför en begränsning av antalet arbetare i denna kategori synes böra vidtagas. Under diskussionen härom lär icke hava framkommit någon annan effektiv metod för en sådan begränsning än att fixera antalet till en eller två för varje brukningsdel. Av tillgängliga uppgifter att döma torde i det alldeles övervägande flertalet fall vara tillräckligt med *en* sådan arbetare, och en lagändring i syfte att i regel onödiggöra dispens i ämnet torde därför kunna med fördel stanna vid denna begränsning. På grund härav finner jag mig kunna biträda sakkunnigförslaget på denna punkt.

I motionerna *I: 325* och *II: 478* har, såsom ovan anmärkts, hemställts bland annat om sådan ändring i huvudstadgandet, att arbetstiden enligt 4 § 1 mom. skulle sättas till högst 46 timmar för arbetsvecka under februari samt till högst 50 timmar för arbetsvecka under mars och oktober. Vidare har i dessa motioner yrkats, att särbestämmelserna rörande arbetare med blandat arbete skulle för varje brukningsdel gälla i fråga om *enstaka* arbetare, ej såsom i propositionen föreslagits *en* arbetare. Slutligen har i motionerna under viss förutsättning föreslagits, att arbetare med blandat arbete jämväl under november månad skulle, utöver den för honom eljest gällande arbetstiden, få användas till djurskötsel högst 12 timmar för två arbetsveckor i följd.

Utskottet.

I motionerna *I: 325* och *II: 478* har påyrkats utsträckning av de enligt huvudstadgandet för jordbruket medgivna längsta arbetstiderna under vinterhalvåret. Till stöd för sina yrkanden i förevarande hänseende hava motio-

närerna åberopat vissa svårigheter, som enligt deras mening skulle sammanhänga med den nuvarande arbetstidsbegränsningen. De uppgivna svårigheterna synas emellertid icke böra föranleda en allmän utsträckning av den längsta medgivna ordinarie arbetstiden. Utskottet erinrar i detta sammanhang om de dispensmöjligheter, som regleras genom stadgandena i 5 och 12 §§.

I propositionen har föreslagits ett nytt stadgande, avseende arbetare med blandat arbete. För sådan arbetare medges ett tillägg till den i huvudregeln angivna arbetstiden. Tillägget omfattar för två arbetsveckor i följd en tid av 12 timmar under december—februari samt 10 timmar under mars, oktober och november. I de nyssnämnda motionerna har påyrkats, att tillägget även såvitt angår november månad skulle avse 12 timmar. Då Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende ansluter sig till det nu gällande riksavtalet för jordbruket och syftet att åstadkomma en anpassning av lagen efter rådande praxis varit vägledande vid utformningen av förslaget i dess helhet, finner utskottet ej skäl frångå detsamma på denna punkt.

Arbetsrådet har framhållit möjligheten av en arbetsfördelning med blandat arbete åt ett onödigt stort antal arbetare. Med hänsyn härtill torde det vara erforderligt att för varje brukningsdel begränsa antalet arbetare i denna kategori. Såsom de sakkunniga och föredragande departementschefen framhållit torde i flertalet fall endast en arbetare å varje brukningsdel hava sådant arbete. Det synes utskottet lämpligt att på sätt i Kungl. Maj:ts förslag skett anknyta begränsningen härtill. Fall, där tillämpning av särbestämmelserna för blandat arbete kunna påkallas beträffande mer än en arbetare, torde kunna tillgodoses genom dispens. Utskottet finner sålunda ej skäl att tillstyrka den i motionerna I: 325 och II: 478 förordade utvidgning av nämnda bestämmelser, som skulle ligga i att orden »en arbetare» ersattes med uttrycket »enstaka arbetare».

I 2 mom. av 4 § regleras arbetstiden i trädgårdsskötsel, som bedrivs såsom självständigt företag. Beträffande trädgårdsskötsel, som ingår i jordbruk eller drives såsom en osjälvständig binäring därtill, gäller däremot den för jordbruket föreskrivna arbetstidsregleringen.

7 §.

Denna paragraf innehåller liksom motsvarande lagrum i gällande lag bestämmelser om annat övertidsarbete än s. k. nödfallsarbete. I 2 mom. hava föreslagits vissa ändringar i förhållande till nuvarande lagregler, nämligen såtillvida att den »fria» övertiden minskats från 260 till 200 timmar för en tid av 12 månader i följd samt att föreskrift i allmänna drag meddelats, för vilka ändamål densamma må uttagas. Därjämte har i 3 mom. föreslagits rätt för arbetsrådet att vid trängande behov medgiva uttagande av ytterligare övertid, dock för högst 100 timmar under samma tidrymd. Sistnämnda stadgande saknar motsvarighet i gällande lag.

En redogörelse för vad som i dessa hänseenden förekommit vid förarbetena till det nu framlagda lagförslaget återfinnes å sid. 40—44 i propositionen.

Föredragande departementschefen har rörande 7 § anfört bland annat följande:

Vad till en början angår den enligt 7 § 2 mom. till arbetsgivarens fria förfogande stående övertiden, synes det för ett genomförande av arbetstidsregleringens princip inom detta arbetsområde vara erforderligt att uppställa vissa restriktioner för övertidens användning för att förhindra dess utnyttjande till kontinuerlig förlängning av den ordinarie arbetstiden. Tydligt kan detta syfte endast ofullständigt genomföras enbart genom övertidens kvantitativa nedskärning, såsom av arbetsrådet föreslagits, från 260 till 150 timmar. Därtill kommer, att detta skulle oförskyllt drabba arbetsgivare, som hava ett lojalt behov av ytterligare övertid. — — — Utan tvivel hava svårigheterna att genomföra arbetstidsregleringen varit störst för det mindre och medelstora jordbruket, och för företag av denna storleksordning — med 3—5 arbetare eller något mera — torde den fria övertiden vara av särskild betydelse; företag med större arbetarantal lära ha lättare att möta tillfälliga påfrestningar. Det framgår även, att övertidens ökning till 260 timmar på sin tid företogs framförallt med tanke på dessa företagsgrupper. För ifrågasvarande företag torde även möjligheten att efter arbetsrådets medgivande uttaga ytterligare övertid icke framstå som en fullgod ersättning för rätten till »fri» övertid; i vissa brådskande fall är denna möjlighet onekligen ej heller användbar.

Av nu anförda skäl vill jag förorda en anordning sådan som de sakkunniga föreslagit, nämligen att å ena sidan den fria övertiden utmätas till ett högre timantal, 200 timmar för 12 månader, men å andra sidan föreskrift i allmänna drag meddelas, för vilka ändamål densamma må uttagas. — — — I anledning av vad därom i yttrandena förekommit, vill jag understryka vad de sakkunniga framhållit därom, att exemplifieringen i detta sammanhang icke får betraktas som ens i huvudsak uttömmande utan endast åsyftande att i ett par hänseenden klargöra regelns innebörd.

Att såsom arbetsrådet föreslagit i lantarbetstidslagen liksom i allmänna arbetstidslagen därjämte medgiva uttagande av ytterligare övertid efter arbetsrådets beprövande synes vara befogat såväl för att möjliggöra överskridande av gränsen för fyra veckor som för att kompensera beskringen av den fria övertiden. — — — Då det totala timantalet övertid för år i yttranden från myndigheter och organisationerna å ömse sidor ansetts böra uppgå till 300 eller däröver, har jag ansett mig böra föreslå, att eftergift enligt 7 § 3 mom. må medgivas med intill 100 timmar för tolv månader.

Utskottet.

I 2 mom. av förevarande paragraf har i allmänna drag föreskrivits, för vilka ändamål den s. k. fria övertiden må uttagas. Utskottet vill i detta sammanhang understryka föredragande departementschefens uttalande, att exemplifieringen icke får betraktas såsom ens i huvudsak uttömmande utan endast åsyftande att i ett par hänseenden klargöra regelns innebörd.

8 §.

Förevarande paragraf, som i stort sett överensstämmer med motsvarande stadgande i gällande lag, innehålla bestämmelser om antecknande av övertid i journal eller därmed jämförlig handling m. m. samt om arbetstidsschema.

Utskottet förutsätter, att vid tillämpningen av bestämmelsen om arbetstids-schema skälig hänsyn tages till den i vissa fall föreliggande svårigheten att för längre tid framåt beräkna behovet av övertid, som avses i 7 § 1 mom. Även vid antecknande av sådan övertid i övertidsjournal kunna vissa svårigheter möta, om icke bestämmelserna i 8 § tillämpas med en viss smidighet.

Utskottet.

På grund av vad sålunda (sid. 14, 15, 17, 18, 20 och 21) anförts får utskottet hemställa,

A. att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen; samt

B. att motionerna I: 325 och 326 samt II: 478 och 479 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt.

Stockholm den 26 maj 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Knut Petersson*,* *Olof Carlsson*, *Sten Wistrand*, *Ekströmer*,* *Holstenson** och *Wahlberg*;

från andra kammaren: herrar *Hage*, *Olovson* i Västerås, *Skoglund*,* *Sandström*, *Hermansson* i Norrköping,* *Gardell*,* *Barnekow* och *Holm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Wistrand*, *Skoglund* och *Sandström*, vilka ansett, att en återgång bort äga rum till lantarbetstidslagen av den 26 juni 1936 i dess ursprungliga lydelse och för den skull yrkat bifall till motionerna I: 326 och II: 479.

2) av herrar *Ekströmer* och *Barnekow*.